

OLIIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALARNING TASVIRIY SAN'AT FANLARIDAN MUSTAQIL TA'LIM JARAYONINI TASHKIL QILISH MUAMMOLARI

Shomurodov O.N. – Buxoro davlat universiteti, Tasviriy va amaliy san'at kafedrası
dotsenti.

Annotatsiya

Ushbu maqola oliy ta'lim tizimida talabalarning tasviriy san'at fanlaridan mustaqil ta'lim jarayonini tashkil qilish muammolari deb nomlangan bo'lib, talabalar mustaqil ishlarini bajarish jarayoni loyixalashtirilayotganda talabalarda o'z-o'zini boshqarish va nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirilishi e'tiborga olinadi. Talabalar mustaqil ishlarini o'qituvchining o'quv dasturida fan bo'yicha amalga oshiriladigan ishlar to'la aks ettiriladi.

Talabalar mustaqil ishlarini amalga oshirishda samaradorlik ko'p jihatdan topshiriqlarning to'g'ri rejalashtirilganligiga, aniq maqsadni mo'ljallab tayyorlanganligiga, tarqatma va o'quv- metodik materiallarning sifatiga har tomonlama bog'liq.

Kalit so'zlar: mustaqil ish, identiv, mustaqil ta'lim, ijodiy qobiliyat, mustaqil faoliyat.

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА СТУДЕНТОВ ПО ПРЕДМЕТАМ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шомуродов О.Н. - Бухарский государственный университет, доцент
кафедры изобразительного и прикладного искусства.

Аннотация

В данной статье рассматриваются так называемые проблемы организации самостоятельного образовательного процесса учащихся по

предметам изобразительного искусства в системе высшего образования, учитывается формирование у учащихся навыков самоконтроля и контроля при проектировании процесса выполнения самостоятельной работы учащихся. Самостоятельная работа учащихся полностью отражается в учебной программе учителя, выполняемой по предмету.

Эффективность при выполнении самостоятельной работы учащихся во многом зависит от правильности планирования заданий, от намеченной конкретной цели, от качества раздаточного и учебно - методического материала.

Ключевые слова: *самостоятельная работа, идентичность, самостоятельное обучение, творческие способности, самостоятельная деятельность.*

PROBLEMS OF ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM INDEPENDENT OF VISUAL ARTS

Shomurodov O.N. - Associate professor of the Department of fine and Applied Arts, Bukhara State University.

Annotation

This article is called the problems of organizing the educational process of students in the higher education system independent of the subjects of Fine Arts, taking into account the formation of self-management and control skills in students while the process of performing independent work is being blurred. The independent work of students is fully reflected in the work carried out on the subject in the teacher's curriculum.

Efficiency in the implementation of independent work of students largely depends on the correct planning of assignments, the intended preparation of a specific goal, the quality of distribution and educational and methodological materials in every possible way.

Keywords: *independent work, identity, independent education, creative ability, independent activity.*

Kirish: Hozirgi zamon talablariga binoan oliy o'quv yurtlari oldida turgan eng muhim vazifalardan biri jahon standartlari talablariga javob bera oladigan bilimli, zukko va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashdan iboratdir.

Yuqoridagilarni nazarda tutib bugun talabalar faoliyatida mustaqil ta'limni joriy etish davr talabi. Mustaqil ta'lim deyilganda o'quv materiallarini o'quvchilar ongida ilmiy izlanishga o'xshata bilish vazifalari va mustaqil fikr bo'ladigan qilib o'rgatish tushuniladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

Oliy ta'lim tizimida bo'lajak mutahassislarning professional tayyorgarligini takomillashtirish masalalari S.I.Arxaangelskiy, V.P.Bespalko, V.A.Slatsening, U.N.Nishonaliyev, A.A.Abduqodirov, A.R.Xodjaboyev, N.Saidaxmedov, O'.Q.Tolipov, N.A.Muslimov kabi olimlarning ilmiy tadqiqotlari asosini tashkil etadi. Shuningdek, ushbu maqolada oliy professional ta'lim tizimini takomillashtirish (U.N.Nishonaliyev, A.R.Xo'jaboev, O'.Q.Tolipov, N.A.Muslimov), grafikaviy ta'lim mazmuni (R.Xorunov, Sh.Murodov, P.Odilov, R.Ismatillaev) va uni o'qitish muammolari (A.Umronxo'jaev, E.I.Ro'ziev, Sh.Abduraxmonov, K.A.Zoyirov, N.Xurboev,) bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlarda bayon etilgan nazariy qoida va tamoyillar asos bo'ldi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Oliy ta'lim tizimida mustaqil ta'limni tashkil etish, talabani mustaqil ishlashiga undovchi motivlarni aniqlash, ularning mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi. Chunki axborot va bilimlar doirasi tez sur'atlar bilan kengayib borayotgan hozirgi sharoitda barcha ma'lumotlarni faqat dars mashg'ulotlari paytida talabalarga to'liq yetkazib bo'lmaydi.

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, talaba faqat mustaqil shug'ullanganda va o'z ustida ishlagandagina bilimni chuqur o'zlashtiradi, ularda mustaqil faoliyat ko'rsatish

qobiliyati shakllanadi hamda ijodiy ishlashga qiziqish paydo bo'ladi. Shu sababli talabalarning mustaqil ta'lim olish jarayonini tashkil etish uchun zarur bo'lgan barcha o'quv- uslubiy ta'minotni yaratish oily ta'lim muassasasi oldida turgan asosiy vazifa hisoblanadi.

Rivojlangan davlatlarda jamiyat taraqqiyoti oily ta'lim rivojlanishi bilan uzviy bog'langan bo'lib, zamonaviy axborot texnologiyalar zahirida fan va texnikaning rivojlanishi jamiyatda mustaqil ta'limga bo'lgan ehtiyojini yana kuchaytiradi. Bu ta'lim muassasalarida ta'lim oluvchilarni mustaqil bilim olishlarini yangi pog'onaga ko'tarishni taqazo qilmoqda.

Kafedralar professor – o'qituvchilariga fanlardan talabalar mustaqil ishlarini bajaralishini tashkil etishda quyidagi talablar qo'yiladi:

Misol uchun chizma geometriya fanidan

- a) fanning o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olgan holda talabalar mustaqil ishlari mazmuni va hajmini meyyoriy – metodik xujjatlarga tayanib asoslash;
- b) talabalar mustaqil ishlarini tabaqalashtirilgan holda rejalashtirish hamda tematikasini shakllantirish;
- c) talabalar mustaqil ishlarini fanlarning xususiyatlarini e'tiborga olgan holda va talablari asosida mavzudan o'tgan sari murakkablashtirib borish tamoyili asosida tayyorlash;
- d) ta'lim yo'nalishlari bo'yicha umumta'lim, umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan talabalar mustaqil ishlarning mazmuni va murakkablik darajasini tahlil etish va shu asosda fanlardan talabalar mustaqil ishlari dasturini ishlab chiqish;

Talabalar mustaqil ishlarini rejalashtirish jarayoniga boshqarishda asosiy mas'uliyat fan o'qituvchisi zimmasiga yuklanadi. O'qituvchi tomonidan zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida darsning modeli aniqlanadi, o'quv maqsadlari (o'qituvchining va identiv o'quv maqsadlari) shakllantiriladi.

Shu asosda har bir asosiy savol bo'yicha mustaqil ish topshiriqlari tuziladi hamda o'quv mashg'ulotlari jarayonida talabalar faoliyatini boshqarish mustaqil ishga

jalb etish, nazorat qilish, rag'batlantirish, baholash, xulosalash kabi bosqichlarni puxta tayyorlashga erishiladi. Fan bo'yicha o'quv dasturi talabalar mustaqil ishlarini rejalashtirishda asosiy manba hisoblanadi.

Talabalar mustaqil ishlarini bajarish jarayoni loyixalashtirilayotganda talabalarda o'z-o'zini boshqarish va nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirilishi e'tiborga olinadi. Talabalar mustaqil ishlarini o'qituvchining o'quv dasturida fan bo'yicha amalga oshiriladigan ishlar to'la aks ettiriladi.

Talabalar mustaqil ishlarini amalga oshirishda samaradorlik ko'p jihatdan topshiriqlarning to'g'ri rejalashtirilganligiga, aniq maqsadni mo'ljallab tayyorlanganligiga, tarqatma va o'quv- metodik materiallarning sifatiga har tomonlama bog'liq.

Moddiy-texnik va dasturiy taminotning talabalar mustaqil ishlarining tashkil qilishda roli kattaligini e'tiborga olgan holda mustaqil ishlarni bajarishdagi samaradorlikni o'quv- metodik va axborot ta'minoti sifatiga aloqadorligi qonuniyatlarini ilmiy – metodik jihatdan o'rganish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu o'rinda o'quv- metodik adabiyotlar, ma'ruza matnlar, o'quv- metodik majmualar me'yoriy o'quv metodik hujjatlar, topshiriqlar to'plami, ilmiy, ilmiy – metodik hamda davriy nashrlarning alohida e'tiborga olish zarur.

Talabalar mustaqil ishlari samaradorligining fan o'qituvchilarning uslubiy nuqtai- nazardan puxta bilimga egaligi va ularning pedagogik maxoratiga bog'lanishi ham o'rganilishi zarur bo'lgan masalalardandir.

Talabalar ijodiy qobiliyatlarning rivojlanganligi ularda yuqori darajadagi faollik hamda mustaqillikning shakllanganligi muhim omillaridan hisoblanadi. Ularda ijodiy qobiliyatni shakllantirish va rivojlantirishda mustaqil ta'limni katta ahamiyatga va imkoniyatlarga ega ekanligi masalalari J.Tolipovanning ilmiy- metodik ishlarida atroflicha tahlil etilgan.

Talabalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda o'quv fani mazmunining asosiy ahamiyatga ega ekanligini e'tiborga olgan holda, o'qituvchi tomonidan o'quv

materiallarni bayon etsihda eksperimental faktlar va ularning fan nazariyasi bilan bog'lanishi hamda qanday tajribalar asosida tasdiqlanishini to'la tushuntirish talab qilinadi. Mustaqil ta'lim olish talabalarda ijodiy faoliyatini faollashtiriladi, o'zlashtirilgan bilimlarni chuqurlashtirilib boriladi, aqliy qobiliyatning takomillashishini taminlaydi.

Mustaqil ta'limning yoki uning muhim tarkibiy qismi bo'lgan talabalar mustaqil ishlarining reja asosida puxta ishlangan dastur asosida bajarilishi erkin fikrlashni shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega bo'ladi.

Mustaqil ta'lim samaradorligini oshirish uchun dastlabki kurslarda talabalarning fanlardan auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari, kutubxonada adbiyotlardan va internetdan foydalanib turish zarur.

Bu ishlar kafedralar professor- o'qituvchilari tomonidan reja asosida amalga oshirilishi talab etiladi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida chuqur nazariy va amaliy bilimlar bilan bir qatorda tanlangan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondashgan xolda muammoli vaziyatlarni to'g'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, talabaning mustaqil ishlashga o'rgatish ko'p jihatdan fan o'qituvchisiga bog'liqdir. Agar professor- o'qituvchilar bu jarayonga mas'uliyat bilan yondashib, tegishli nizom va yo'riqnomalar asosida ishlarni tashkil qilsalar va bunga Oliy ta'lim muassasida yetarli sharoit va imkoniyatlar bo'lgandagina yuqori natijalarga erishiladi.

Shuni unutmaslik lozimki, bo'lajak mutaxassisni ishlab chiqarishda mustaqil faoliyatini yurita olish ko'nikmasi faqat mustaqil bilim olish hamda uni amalda sinab hozirgi kun talablariga javob berishiga layoqatli bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. В. Шаламов. В организация самостоятельной работы в образовательных учреждениях. – “Проект Ахей”. 2008,
2. Болтаева М. Дадамирзаев М. Мустакил иш – таълимнинг фаол шакли ва методи сифатида\\ Педагогик таълим. 2008 4-сон 32-36 бетлар
3. Беляева А. Управление самостоятельной работой студентов\\ Высшее образование в Россию 2003 №6. – С. 105-109.
4. Маматов Д.К. Independent Work of Students as Factor of Motivation of Educational Activity// Intellectual Archive. Toronto. January. 2016 year. 130-135 p.
5. Маматов Д., Одилова М. Таълим жараёнида ахборот технологиялари қўллашнинг мазмун-моҳияти// Педагогик маҳорат. Бухоро. 2019. 3-сон. 61-69 бет.
6. Odilova M.O. "IMPROVING THE PEDAGOGICAL POTENTIAL OF BIOLOGY TEACHERS USING COMPUTER PROGRAMS." *International Engineering Journal For Research & Development* 5.9 (2020): 4-4.
7. Dilshod Mamatov // Improvement of ability and creativity in pre-school children. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, Volume-8, Issue-3S, October 2019. P.220-222.